

— участь у телекомунікаційних, відео- та Інтернет-конференціях, яка не тільки надає змогу ознайомитись із найсучаснішими телекомунікаційними технологіями, але й має велике мотиваційне та стимулююче значення у навчанні, надає можливість візуального спілкування та представлення спільних результатів;

— навчання у віртуальних навчальних закладах. [3, С. 81]

Отже, підсумовуючи дослідження, можемо заявити, що телекомунікаційний проект, який виник на основі методу проектів та здобув значний розвиток завдяки програмі корпорації Intel «Навчання для майбутнього», допомагає вирішувати питання підвищення загальної інформаційної грамотності українського суспільства.

Інформатизація освіти є одним із пріоритетних напрямків розвитку українського інформаційного суспільства. Впровадження сучасних інформаційних і телекомунікаційних технологій в освіту можна розглядати як пріоритетний напрям у розвитку освіти, оскільки це забезпечує покращення процесів навчання, сприяє доступності й ефективності освітньої системи та готує молодь до активного життя в інформаційному суспільстві. Тому необхідно проводити оновлення підготовки з інформаційних технологій у вищих навчальних закладах, зробивши її орієнтованою на практичне використання комп'ютерних систем у навчальному процесі відповідно до фаху майбутніх спеціалістів.

Література

1. Кремень В. Г. Освіта і наука України: шляхи модернізації (Факти, роздуми, перспективи). – К.: Грамота, 2003. – 216 с.
2. Інформаційні технології // http://uhl-edu.kiev.ua/ukr/technologies/information_edu.html.
3. Сальникова І.І., Шестопапов Є.А. Інформатика. Практичні та тематичні роботи і проекти. / – Шепетівка: «ПП Шестопапов Є.А.», 2008 – 160 с.
4. Шакотько В.В. Методика використання ІКТ У початковій школі: Навч.-метод. посіб. – К.: ТОВ Редакція «Компютер», 2008. – 128 с.
5. Вовковінська Н. Про стан інформатизації в Україні. – Інформатика. № 41-42 (377-378), 2006
6. Intel® Навчання для майбутнього. – К.: Видавництво «Нора-прінт», 2005.

УДК 378

Кабанець М.М.

СПЕЦКУРС „ТВОРЧА САМОРЕАЛІЗАЦІЯ ІНЖЕНЕРА” ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ ПОТРЕБИ У ТВОРЧІЙ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ

В статті дається обґрунтування спецкурсу для студентів технічних вузів «Творческа самореалізація інженера» як умовия формування у будуцих інженеров потреби в творческой самореалізаціи, раскрываються его цели, задачи и основное содержание.

Метою високоякісної вищої освіти має бути ознайомлення особистості зі шляхами, за допомогою яких людина може стати тим, ким вона здатна стати, тобто самореалізуватися. Найяскравішою формою самореалізації є творчість, і це майбутній фахівець має усвідомити ще у стінах університету. Це є дуже важливим для вищої технічної освіти, оскільки специфіка професійної діяльності інженерів вимагає творчих підходів та винаходів, і є найважливішим джерелом розвитку технічного прогресу та соціально-економічних змін. Основне завдання технічних університетів полягає в підготовці та вихованні творчого інженера, а потребу самореалізуватися в творчій діяльності треба цілеспрямовано формувати, оскільки саме вона є джерелом творчої активності.

Залежність науково-технічного прогресу від творчості інженерів спрямувала

зусилля психологів та педагогів на розробку методів діагностики творчих здібностей та стимуляції творчої активності. Питання технічної творчості висвітлені в роботах Г.Альтшулера, В.Блохіна, М.Давлетшина, А.Есаулова, М.Зіновкіної, Ю.Іванова, К.Зуєва, І.Калошиної, В.Міхельковича, В.Моляко, В.Морозова, В.Радомського, О.Романовського, А.Савенкова, Ю.Фокіна, Е.Чугунової та ін. Для активізації технічної творчості та розвитку необхідних для неї якостей у різні часи пропонувалися такі методи як морфологічний аналіз, синектика, методи контрольних питань, матриць відкриття, мозкового штурму, ТРІЗ (теорія розв'язання винахідницьких задач), творчого інженерного конструювання, психоевристичного програмування, гірлянди випадковостей та асоціацій, стратегія семикратного пошуку та інші.

Серед вітчизняних методик найбільш поширеною та відомою є методика з конструкторської творчості КАРУС, розроблена В.Моляко. Він наполягає, що в творчості треба навчати стратегічному пошуку, а не методам або алгоритмам розв'язування творчих задач, оскільки мова йде про творчі задачі, які є нетиповими, нестандартними, і тому вони не можуть мати якихось алгоритмів вирішення. Алгоритмічні методи, які виробляють у людини штампи рішень і фактично гальмують творчий процес, можуть бути застосовані для навчання рішення типових задач, але не продуктивні там, де має розкритися творча особистість. В творчості треба навчати стратегічному пошуку, розумінню контекстів, формуванню задуму, вмінню приймати рішення, а не етапам рішення. Методика В.Моляко КАРУС, що розшифровується як „комбінування, аналогізування, реконструювання, універсалізування та випадкові підстановки”, поєднує основні стратегії, що вживає в своїй діяльності конструктор [5].

Вивчення методів формування творчого технічного мислення сформувало думку про те, що ці методики навчать інженера або майбутнього інженера робити винаходи, застосовувати творчі підходи, якщо в нього вже є прагнення до творчості, і вони безсумнівно підсилять це прагнення. Але першим кроком в цьому напрямку має бути формування *потреби* майбутнього інженера самореалізуватися саме в творчості.

Однією з педагогічних умов формування у майбутніх інженерів потреби у творчій самореалізації є впровадження спецкурсу „Творча самореалізація інженера” у педагогічний процес на I курсі ВТНЗ. Метою даної статті є аналіз даного спецкурсу, розкриття його цілей, задач та основного змісту. Провідні *ідеї* курсу – допомогти студентам усвідомити, що:

- 1) креативність є невід'ємною якістю особистості;
- 2) тільки розвинена здатність особистості до творчості у поєднанні з високим рівнем професійної майстерності можуть зробити фахівця конкурентоспроможним на сучасному ринку праці;
- 3) тільки самореалізація особистості в творчій професійній діяльності може принести справжнє задоволення від роботи та дати стимул до подальшого особистісного та професійного зростання.

Метою спецкурсу є актуалізація потреби особистості у творчій самореалізації та підвищення рівня її сформованості, створення настанови особистості на творчий саморозвиток.

Задачі спецкурсу:

- 1) ознайомити студентів із психологічними особливостями інженерної діяльності в сучасному суспільстві;
- 2) сформулювати уявлення про самореалізацію особистості, її основні типи;
- 3) познайомити студентів із системою потреб особистості;
- 4) дати загальне поняття про творчість, креативність; розкрити основні філософські та психологічні концепції творчості, основні підходи до вивчення творчої особистості;
- 5) ознайомити з найбільш поширеними методами розвитку творчих здібностей та творчого інженерного мислення;

б) розкрити роль рефлексії в творчому процесі та навчити основним прийомам рефлексії;

7) підвищити рівень розвитку творчих здібностей за допомогою спеціально підібраних вправ;

8) розробити разом зі студентами індивідуальні програми самовдосконалення та творчого саморозвитку.

Курс передбачає самодіагностику студентами рівня творчих здібностей за допомогою тесту „Ваш творчий потенціал”, запропонований А.Козиревою, та тесту „Схильність до творчості”, запропонований Є.Жариковим та Є.Крушельницьким [4].

Задачі спецкурсу потребують різноманітних форм проведення занять: лекцій, семінарів, вільних дискусій та практичних занять. Для перевірки засвоєння студентами теоретичного матеріалу використовуються опитування, бесіди, дискусії.

Спецкурс „Творча самореалізація інженера” розрахований на 18 годин аудиторної роботи, 7 із яких відводиться лекціям, 3 год. – вільним дискусіям та семінарам, 7 год. – практичним заняттям [6]. Найбільш доцільним спецкурс буде у II семестрі I курсу, оскільки розвивати потребу у творчій самореалізації треба починати якомога раніше, але в I семестрі процес адаптації студентів до навчання у ВНЗ може заважати розкриттю потенцій особистості, спрямуванню самореалізації студентів в належному напрямку. При правильно організованій роботі в цьому напрямку потреба особистості у творчій самореалізації набуде властивості саморуху і на старших курсах буде розвиватися.

Під час вивчення спецкурсу при знайомстві з психологічними особливостями інженерної діяльності студенти дізнаються про складові інженерної діяльності, напрямки спеціалізації фахівців технічного профілю, а також про вимоги до випускника ВТНЗ.

В рамках теми „Самореалізація особистості” розглядається сутність цього поняття, складові самореалізації, основні типи та критерії самореалізації, творчість як найяскравіша форма самореалізації. Студентам пропонуються питання для вільної дискусії, під час якої вони висловлюють свої думки про важливість самореалізації в житті людини, роблять припущення щодо факторів, які їй сприяють та заважають, про зміни, які відбуваються з особистістю завдяки творчій самореалізації.

Тема „Система потреб особистості” передбачає знайомство з сутністю понять „потреба”, „мотив”, „мотивація” та їх співвідношенням, класифікаціями потреб, ієрархією потреб за А.Маслоу, особливостями потреби особистості у творчій самореалізації та умовами її появи.

Для ознайомлення з поняттям творчості пропонуються філософські та психологічні концепції творчості, розкриваються основні види творчості, етапи творчого процесу, роль інтуїції в ньому, характеристики творчої особистості. Під час вільної дискусії студенти розмірковують над мотивами творчої активності, над бар’єрами творчості, розповідають про власний досвід творчої діяльності та свої почуття під час цього процесу, аналізують можливості свого університету для творчої діяльності та розвитку творчої особистості, пропонують шляхи їх удосконалення.

В рамках теми „Творчість” студенти самостійно опрацьовують питання творчих здібностей, їх природу, умови прояву та розвитку, аналізують компоненти творчих здібностей, знайомляться з поняттями „креативність”, „творчий потенціал” та їх структурними компонентами. На цьому етапі використовуються вищевказані тести для самодіагностики студентами рівня власного творчого потенціалу та творчих здібностей, метою застосування яких під час проведення спецкурсу є допомога студентам адекватно оцінити рівень власних творчих можливостей та намітити шляхи їх підвищення.

Під час розгляду методів підвищення рівню творчого потенціалу студенти дізнаються про історію зародження методів стимуляції творчої активності, знайомляться зі сучасною системою методів активізації творчої діяльності та розвитку творчого потенціалу, детальніше опрацьовують методики активізації технічної творчості В.Моляко та Г.Альтшулера, аналізують можливості самостійної роботи над розвитком власного

творчого потенціалу.

Ознайомлення студентів з рефлексією включає поняття про неї, знання про роль рефлексії в творчому процесі, способи рефлексивного аналізу власної діяльності та шляхи розвитку рефлексивних умінь, аналіз можливостей їх застосування під час творчої діяльності у ВТНЗ.

Під час практичних занять з розвитку творчого мислення та підвищення рівня творчого потенціалу застосовуються різноманітні вправи з розвитку здатності генерувати ідеї, вмінь виявляти суть проблеми, піддавати сумніву стереотипи, виявляти різні аспекти проблеми, змінювати її природу, дивитись на проблему з різних точок зору; вправи, спрямовані на підвищення енергетичного рівня групи, розвиток рефлексивних умінь і т.п.

Наприклад, у вправі „Піддавай все сумніву”, яка спрямована на формування самостійного мислення, що є складовою творчості, студентам пропонується прочитати статтю з науково-технічного видання, яка стосується їхніх професійних інтересів. Потім їм надається 5 – 10 хвилин для її оцінки: не змісту статті як такого, а припущень (припущень, які зробив автор, припущень, які б зробили самі студенти, читаючи цю статтю). Що станеться, якщо всі ці припущення виявляться невірними? Якщо щось одне буде невірним? Як встановити, чи вони правильні? Ми всі постійно робимо припущення. Це може іноді блокувати накопичення знання і, безумовно, перешкоджає творчості. Наша здатність мислити творчо руйнується припущеннями, які далеко не завжди є вірними. Коли людина здатна правильно оцінити свої та чужі припущення, їй легше вдіяти правильно.

Вправа „Матеріальні вкладення” вчить не відкидати ідеї, які на перший погляд здаються безглуздими, оскільки часто саме так виникають геніальні винаходи. Студентам пропонується подумати про широку галузь виробництва, де завжди використовуються якісь матеріали, наприклад, це можуть бути машини (сталь), літаки (легкі метали), офісні будівлі (скло та бетон) чи посуд (глина). Галузь виробництва записується в блокноті. Під надписом малюються чотири кола: в першому колі студенти розміщують матеріали, які їм знайомі, а в інших – цілком відмінні від них матеріали. У прикладі з машинами це можуть бути вода, килими та гума. Потім, працюючи в невеликих групах, студенти продивляються матеріали, які вони виписали та розмірковують про те, як можна виробити даний продукт з цих матеріалів. Під час виконання цієї вправи важливо порадити студентам не намагатися бути систематичним, а дозволити вільно текти думкам. Це може бути відмінним способом винайти нову машину (з незвичних матеріалів) з декількома посправжньому новими функціями.

Такі вправи викликають у студентів почуття задоволення, оскільки дають їм можливість перевірити свої творчі можливості, проявити свою індивідуальність, застосувати свої знання в нестандартній ситуації, подивитися на себе з іншої точки зору. В той же час необхідність творити стимулює студентів до набуття нових знань, у них підвищується інтерес до фахових дисциплін. Студенти переконуються в необхідності долати певні труднощі для досягнення позитивного результату.

Наприкінці вивчення спецкурсу „Творча самореалізація інженера” студенти складають індивідуальні програми вдосконалення власних творчих якостей та підвищення творчого потенціалу, які включає діагностичний та розвиваючий блоки. На діагностичному етапі за допомогою тестів студенти перевіряють власні особистісні якості, які характеризують творчу особистість. З цією метою використовується методика вивчення творчої особистості, запропонована В.Алфімовим, М.Артемовим та Г.Тимошко [2]. На етапі планування свого розвитку студент визначає, яких саме складових характеристик творчої особистості йому бракує, і разом із викладачем намічає шляхи вдосконалення цих якостей.

Підсумовуючи, зазначимо, що процес цілеспрямованого формування у майбутніх інженерів потреби у творчій самореалізації у ВТНЗ має починатися зі спеціалізованого курсу „Творча самореалізації інженера”, який допоможе актуалізувати зазначену потребу

та надасть поштовх до подальшого підвищення рівня її сформованості. Подальшої розробки потребують інші педагогічні умови, які сприяють формуванню потреби особистості у творчій самореалізації, як то створення творчої атмосфери у педагогічному процесі ВТНЗ та застосування студентами рефлексивного аналізу власної творчої діяльності.

Література

1. Андреев В.И. Диалектика воспитания и самовоспитания творческой личности. – Казань: Изд-во Казанского ун-та, 1988. – 240с.
2. Диагностика творческой личности. Книга для учителя/ Сост.: В.Н.Алфимов, Н.Е.Артёмов, Г.В.Тимошко. – Донецк, 1993. – 89с.
3. Клег Б. Интенсивный курс по развитию творческого мышления: Пер. с англ. / Б.Клег, П.Бич. – М.: ООО «Издательство Астрель»: ООО «Издательство АСТ», 2004. – 392с.
4. Методичні рекомендації по вивченню спецкурсу для студентів вищих технічних навчальних закладів „Творча самореалізація інженера”/ Авт. М.М.Кабанець. – Донецьк, 2006. – 27с.
5. Моляко В.А. Психология конструкторской деятельности. – М.: Машиностроение, 1983. – 134с.
6. Навчальний план та програма спецкурсу для студентів вищих технічних навчальних закладів „творча самореалізація інженера”/ Авт. М.М.Кабанець. – Донецьк, 2006. – 15с.

УДК 378

Каліш В.А., Собко В.О.

ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО СПЕЦІАЛІСТА ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У ПРОЦЕСІ МОВНО-МЕТОДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

Розвиток пізнавальної активності, творчих можливостей дітей безпосередньо пов'язані з удосконаленням підготовки майбутніх учителів, їхньої професійної майстерності й творчої активності, що є змістом даної статті.

Сучасна початкова школа, реалізуючи виховні, загальнонавчальні і розвивальні функції, покликана забезпечити подальше становлення особистості дитини. Важливими результатами цієї ланки освіти, як зазначено у програмі, є повноцінні читацькі, мовленнєві уміння і навички, узагальнені знання про реальний світ у його зв'язках і залежностях, здатність до творчого самовираження, уміння виконувати творчі завдання.[4]

Успішне вирішення цих завдань, розвиток пізнавальної активності, творчих можливостей дітей безпосередньо пов'язані з удосконаленням підготовки майбутніх учителів, їхньої професійної майстерності й творчої активності.

Творчість є предметом аналізу багатьох учених. Форми і методи розвитку творчої особистості у навчально-виховному процесі розкриваються у роботах Ш.Амонашвілі, С.Логачевської, О Савченко, В.Сухомлинського та інших.

Значна частина сучасних досліджень присвячена професійному становленню вчителя в умовах вищих педагогічних навчальних закладів (В.Бондар, Н.Кузьміна, О.Мороз), удосконаленню педагогічної майстерності майбутніх учителів (Є.Барбіна, І.Зязюн), дослідженню творчої особистості вчителя, основних його рис, діяльності з формування творчої особистості учня (Ю.Бабанський, В.Загвязінський, В.Кан-Калик, Н.Кузьміна, Р.Скульський).

Підвищення якості професійної підготовки кадрів для початкової школи включає формування мовної особистості вчителя, який володіє мовою, сучасними методами і прийомами її викладання та розвитку мовлення молодших школярів, оскільки серед